

БЕДЕН РОДНИНА НА СВАТБА (ФРАГМЕНТИ ОТ ПИЕСАТА В ПРЕВОД НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК)¹

АНТОАНЕТА РОРОВА

Като че ли е писано вчера, не – днес. А става въпрос за 1900 година. Образи – изчистени и *големи*, в странна перспектива, някак отчуждени, леко плашещи, нещо като Ел Греко. Изпреварващо времето си *зрение*. Също като Ел Греко. Изчистено, убрано от всичко излишно. Изчистено от популярни емоции. Далеч от класическите представи за драма.

Да, много полска драма. Цялата с втъкани алюзии и препратки към история и настояще – полска история и полско, съвременно на Виспянски, настояще. И въпреки това – омагьосаният хоровод на желаното, на стремлението, болезненият порив към високото, сблъсъкът с реалното, невъзможността на постигането. Това, както се казваше в учебниците, е изключително общочовешко. Танцът – веселбата на неосъзнаването, танцът – хипнозата на живота тук и сега, танцът – вечното въртене на повторемното. Неговите кръгове започват да наваяват хлад – като метала на неизбежни окови.

Всичко се случва *бързо*. Нямах време да се привържеш към образ или да навлезеш в събитие, виждаш нещата на бегом, не – танцувайки, въртейки се в кръг, както в живота. Свят ти се завива от многообразие, от мяркането на всекидневното и високото, на простосърдечното и измисленото, на илюзията и реалността. Кое да избереш, в кое да вникнеш? – и попадаш сякаш в същинската идея – това *всичко* е толкова много, че не може да се събере в едно. Че нещо главно и същинско винаги

---

¹ Преводът на публикуваните фрагменти е представен на националното публично четене на *Сватба*, организирано от Полския институт в София съвместно с Посолството на Република Полша в София и книжарница *Greenwich Book Center* на 2 септември 2017 г. А. Попова предвижда цялостен превод на драмата в неопределено бъдеще (бел. ред.).

убягва. Ако в себе си нямаш сила, която да събере света – идеал, любов... Ако нещо мощно в теб не наложи вътрешна подредба. Но тази вътрешна подреденост се случва толкова рядко. Ако се случва.

Не ми се иска да говоря за превода на тази мощна полска драма – като текст. Мога да кажа няколко непрофесионални думи около този превод.

Мисълта да посегна към *Сватба* отхвърлях набързо като екзотична. От пръв поглед още непреодолими изглеждат стилизираният диалект, особено този типичен полски мазуризъм, недвусмислен маркер на некнижовност, симпатичен същевременно; обилните препракти към историческа и съвременна на Виспянски конкретика. После някак си започна – за проба. Несигурно продължи. Бавно влизах в роля – на автора, на героите, после привличането се усили. Някак така се случва. Вместваш се в картините, разучаваш обстановката, подслушваш героите – тази игра много увлича. Тя е наслаждение. И си казваш: ще опитам, да става каквото ще.

Езикът на Журналиста, Поета, Рахел, диалектната фактура на говора на простия народ... – тези различни езици *правят* всеки герой. И вторият прочит – много ме привлече, общовалидният – светът ти говори на различни езици, и външният свят и твоят вътрешен, слушай ги, няма как да ги избегнеш, няма как да се направиш на глух, те ще те достигнат така или иначе. Да, най-магнетичното в тази пиеса – двете лица на *действащите явления*, постижимото само за съвършеното майсторство тихо съжителство на двете лица на явленията – история и болка за родината и житейска всевалидност. Знаем, нали най-ярката илюстрация – рядко има някой, неизпадал в ситуацията *Miałeś, chamie, złoty róg*, и нямаме предвид конкретноисторическия ѝ смисъл, а обикновения човешки – на пропуснатия момент, на сублимния светъл миг, на отлетялото духовно напрежение, на болката по това отлитане. Че след него май идва нищото. Дотегливото, тегаво нищо. И всеки има своя хохол, който да му напомни това пропускане, да му натяква – и има право на това, нали той пази вътре в себе си розата, съхранява я от баналния студ, докато Дойде Времето.

Съхраняването на съкровено и чакането на момента, и предчувствието, че ще дойде, наречено надежда, и съмнението – обругавано, но неизбежно, и подвеждането по идеал-илюзия, и слабостта-страх пред действието – това е драма, общочовешка.

Така виждам *Сватба* и така я обичам.

* * *

СТАНИСЛАВ ВИСПЯНСКИ. СВАТБА
(фрагменти в превод на Антоанета Попова)

АКТ I, СЦЕНА V

ЗОША

Шафер, да вървим на танца?

КАСПЕР

Как тъй изведнъж, със мене?

ЗОША

Ами така – в кръг въртене, в кръг въртене...

КАСПЕР

Бива, бива,
ама че сте закачлива,
Кашка докато се съвземе,
докато отмори...

ЗОША

Кашка? Коя? Не я знам.

КАСПЕР

В ъгъла, оная там...

ЗОША

Шаферка на туй отгоре?

КАСПЕР

Аха, – първа – първа дружка на момата,
май за нея ще ме женят...

ЗОША

В кръг въртене, в кръг въртене... ей така-на, ей така-на....

КАСПЕР

Да не ви е неприятно –
по-близко да ви прихвана,
че Кашка е по-обхватна...

ЗОША

Кашка ти е на сърцето. Кашка значи? А, така-нааа...

КАСПЕР

Ах, занаяте се с мене!

ЗОША

В кръг въртене... в кръг въртене....

* * *

АКТ I, СЦЕНА XVIII

РАХЕЛ

Ах, бон суар! И Пан Буг с вами!

ЕВРЕИНЪТ

О, това е дъщеря ми.

РАХЕЛ

Ах, нощна полуда,
ангел сякаш ме примамил,
облаче, мъглица, като нощна пеперуда
гледам – я!: къщурка свети,
бляска и сияе, като кивот сред морето,
сред потопа,
ритми думкат, танц се тропа,
ах, как ме привлече –
и магично, непривично –
и аз тичам, тичам, тичам – ето, тук съм вече.

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

А, добре че
сте дошла, прекрасна пани,
в тъмна нощ ще ви приемем,
търсите ли си компания!

РАХЕЛ

Ах, феерия, ах, приказна измама,
тази къщица разпята и разпяна,
трепти цялата, танцува, пее,
сякаш че звънят славеи
и носията пъстрее
като от дъга тъкана...

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

Ей така-на
всички пеперуди нощни
идат, дето свети още,
дето свети идат, клети.

Крилцата си ще опърлят,
но се хвърлят.

РАХЕЛ

Хвърлят се, да, без да мислят,
ей така – искрени, чисти,
в пламъка към светлината –
а там им горят крилата.

* * *

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

Чуй, тук вдишва ми душата
мир и тишина благата!
Живях дълго в задух тесен
сред стени със мокра плесен,
всичко сиво, стара пляка,
а тук – виж ти! – кръв и мляко,
каква хубост – здрава, пищна –
за наздравица я вдишвам!
Гледам, гледам и се чудя –
народ трезвен, народ буден,
макар опък и чепат,
и инат, и чат-пат труден,
всичко минало бледнее,
за мен само тук се диша –
някой ден ще го опиша.

* * *

АКТ I, СЦЕНА XXII

* * *

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

... само музика да свири –
сватбарско, за веселбица,
звучите да се премилат като зърно в воденица,
от камъка пръска, звънка,
троши, тропа и избива,
скача, врътва се, извива,
писва струна звънко-тънка,
подскоклива, закачлива,
прелива от бели нощви
по тих месец в ясни нощи,
да кипи, шуми – пенлива,
звучи да се плъзват, нижат,
в унес танц да олюлява,
да гърми и да припява,

да опива до забрава,
свят вълшебен, необятен,
всяка вещ ми е побратим,
за кум светът ми е пратен,

с тази сватба, с гости свидни,
Господ сам ще ми завиди!

* * *

На сън можем, във танц – можем,
живота е твърде сложен,
във съня е сладко бягство,
сън, стих, слово – в златно русло,
ще си купя медна гусла,
сън! – живота е тъй сложен,
каква сила трябва, Боже,
трябва сила титанична
да застанеш редом с всички
мъки тука на земята,
кърмени от празнотата
дотук вече ми дойдоха!
Съдба-бреме, времето-пройдоха.
Сън, блян, думи в златно русло –
да си купя медна гусла
душата ми иска с плам.

СЪВЕТНИЧКАТА

То и вашто... – плям, плям, плям... и ... плям, плям плям...

АКТ III, СЦЕНА VIII

ПОЕТЪТ

Красота – вие сама... вие самата.

МАРИНА

Разхубавявам се от самотата.

Вие, виждам – с крила на пегаса,
и вече сте превърнал в поезия мига
и сватбата, и гостите, и суетнята.

ПОЕТЪТ

Да, вече всички чудеса са
герои в драмата в главата,
във полет див и волен.

МАРИНА

Аха, и значи сте доволен,
че си приложихте таланта,
а ние пък не сме поети.
Но не мислите ли – връхлитат ни
приливи от танци на душата
и нещичко в очите свети,
сякаш че нещичко видели сме били...

ПОЕТЪТ

А нали, а нали, станали сте ангели,
може, възможно е да сте приели ангелското естество –
от безсънието на нощта,
от вити танци, от отминали неща...
А после? Ами след това? Какво?

* * *

АКТ I, СЦЕНА XXIV

* * *

ПОЕТЪТ

Ето, към нас иде она,
бляска със лъчиста броня,
уж забравен, но припомня,
рицар в пълно снаряжение,
няма страх душата дръзка,
освен от собствено падение,
сърцето му – кърви пръска,
а той с това сърце в желязо,
край кладенец един излязъл
и гледа тъмното мътило.

А кладенецът е прокълнат,
вода да гребне – длан затваря,
а пък водата с кал е пълна,
а него жажда го изгаря,
така че трябва кал да пие,
край кладенеца, като омагьосан,
такъв един – наш, свят, миросан.

СТОПАНИНЪТ

Драматично, патетично,
херой такъв като екне –
при нас всичко е епично –
та в небото ще отекне,
цяла Полша ще облита,

гора шúми, та не спря са,
ще кънти из планините –
ама... кой да го сумяса!

ПОЕТЪТ

Драма – сам е, рицар странен,
а във замъка – стопанин,
сам и тъжен без разтуха,
а пък замъка – в разруха.
И народа прост, измъчен,
там пред двора се натиска,
и този господар изискан,
и този народ, груб и селски,
и този рицар горд и роден,
и гневът гръмлив Господен!

СТОПАНИНЪТ

Тъй в нас нещо все ври вътре,
в буря, в облаци надвисва,
с гръм и мълнии раздира,
рой видения извират,
там от давното се връщат,
а сърцето ни – все също.
Миналото с нас се бори,
паметта така умира,
вътре нещо тъй се сбира,
че место не си намираш.

ПОЕТЪТ

Но духът все пак немирен,
кротък уж – но все намира...

* * *

АКТ I, СЦЕНА XXXII

ХАНКА

Да спрем, Яшек, да починем, после пак с теб ще играя.

ЯШЕК

Нали, нали, хубуу беше?

ХАНКА

Хубуу, хубуу, още, още ще танцувам. Ма спри малко.

ЯШЕК

Аз пък тъй ти се любувам,
кат иконка, като писано яйченце, –

Ханко!

ХАНКА

Яшек, пак с теб ще танцувам.

АКТ I, СЦЕНА XXXVI

* * *

РАХЕЛ

Събудихте ми интереса.

ПОЕТЪТ

И от пръв поглед, хайде де!

РАХЕЛ

А мислите, че от немай-къде?

ПОЕТЪТ

Гръм, удря гръм.

РАХЕЛ

Но може и да не уцели...

ПОЕТЪТ

Това къде сте го видели:
това е бог Амур със лъка!

РАХЕЛ

Бог Амур нарочва бърже
плячката немислостиво,
казва: Паля! И си свършен!

ПОЕТЪТ

Белерофон язди диво.
Във вас поезията е попила,
едва две думички е промълвила
вашата Муза – и небето святка?

РАХЕЛ

Мислите, ще се предам за кратко
време? Че Амур-бога ще ме похити?

ПОЕТЪТ

От глава до пети:
Галатея!

РАХЕЛ

На нимфа ли приличам?
Тъй ме нарича и помощник-адвоката,
млад юрист – ходеща нормалност.

ПОЕТЪТ

Вие го пренебрегвате, обаче
„писарушка” – ?

РАХЕЛ

Безличен,
тези се срещат по земята
твърде често – те биват реплика позната, поза
с цитати от поезия и проза,
без сант индивидуалност!

ПОЕТА

А вие искате от извора, да? Без посредник?

РАХЕЛ

От извора, от ябълките, от стебълцата дребни,
от облаците, слънцето, от всяка животинка,
от побелялата от цвят градина,
цялата поезия, която дебне
във въздуха, която вихърът размята,
която всеки ден на ново извира от земята,
която от всичко сияе насреща –
вие я пишете, аз я усещам.

Говорите с ирония, защото

открехвам тайните на естеството?

Не мислете за мен, аз нямам проблем –

дъхът на роза ще ме съхрани

от сняг, мраз и слани,

който на роза ухае – нехае,

а измръзване да няма, ще я облекат във слама,

ще я скрият и увият,

а като запролети,

тя сама ще разцъфти.

ПОЕТЪТ

Браво, браво, я, виж ти!

Намръсихте се, нещо май не е наред – ?

РАХЕЛ

Вижте, погледнете, господине –
скрита в слама роза сред градина –
и пред този куп от слама
за поезията ще се изповядам
за оная еретична лъст,
дето пълнеше слуха ми,
как се настървиха да ме ръфат – къс по къс –
и за какво – за любовта ми!
Хохола ще ида да поканя
на сватба, на глъч и врява,
може на него да хванете вяра,
че Рахел истината казва.

ПОЕТЪТ

Рахел, вашето име е Рахел?

РАХЕЛ

Това за вас е от значение, нима?

ПОЕТЪТ

Ах, заляхте се с руменина...
Радват ме вашите имена –
душата ви които гости пожелае –
да призова тук съм готов,
вашето име като рима румоли...

РАХЕЛ

Нали?

А сега слушайте –
говори неизменната Любов,
бих искала да ви заситя
със поетично вещество:
повикайте на сватбеното тържество
вси чудеса и прикази, цветя и храсти, ручей замрели,
светкавици и мълнии, жужения и трели.

ПОЕТЪТ

И хохола, и снопа слама!

РАХЕЛ

Значи повярвахте?!
Значи ви прихвана?! –
Слама, повяхла роза, нощ,
свръхземни тайнства, непонятна мощ...

ПОЕТЪТ

Пир свише! – сватба взета
от небосежните нива!

РАХЕЛ

Ето, това е то, това!
Адъо – каква вълшебна мимолетност,
докоснахте ме: ето-на – започва работата на поета.

ПОЕТЪТ

Загърнахте се с шала –
значи – адъо?! Оставяте ме сам?

РАХЕЛ

За висшите нива не съм дозряла,
така се забавлявам просто –
за развлечение и
pour passer le temps.

АКТ I, СЦЕНА XXXVIII

* * *

ПОЕТЪТ

Покани ее- оня хохол
вън в оная там леха!

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

Ха-ха-ха – ха-ха-ха!
Ела, хохоле
на сватба.
Младоженецът се радва
за драг гост да те покани –
влез в дома ни!

БУЛКАТА

Ядене и пиене бол – ах,
можеш да си правиш смях!

ПОЕТЪТ

Има, има и в излишък,
ела, хохоле, самичък
там не стой.

БУЛКАТА

Ела я,
ма немой
сам стоя!

ПОЕТЪТ

Ха ха ха.

БУЛКАТА

Ха ха ха!
Късно, късно,
посред нощ е, ей – ще бий дванайсти час,
Ха, ела, ела при нас!

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

Ха ха ха!

ПОЕТЪТ

Ха ха ха!

БУЛКАТА

Това рухо,
дето зиме гюла пази,
няма úхо –
де ще може да ни чуе –
да доде при нази!?
Туй чучúло...
може ли да ни е чуло?

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

Ела, доведи когото, ма когото
ти душата пожелай!
Сподели с нас тържеството!

БУЛКАТА

Весели се, весели! Весели се, пий, гуляй!

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

Ха ха ха,
сламения му качул!
може ли да ни е чул?

* * *

АКТ II, СЦЕНА III

ИША

Този пък боклук какъв е?

ХОХОЛ

Кой ме вика?

Какво има?

Хохол – тъй е мойто име,
метнах си каквото имам,
и ей ме на и мен сред тия –
на сватба, на гюрултия,
на сватба всеки се радва,
гости среща,
иха-иха,
само да се вихри вихър,
кому звън в душица трепка,
кому сън под тежка клепка –
бил той грях,
бил той смях,
важен пан или отрепка –
всеки ще танцува с тях.

* * *

На тате иди речи
да става, да се радва,
гости да среща за сватба...

ИША

Омитай се, не пречи,
рипай, дрипо от слама –
да те няма! Да те няма!

ХОХОЛ

... на тате иди речи...

ИША

Не се пречкай! Не пречи!
Смешко жалка! Да те няма!

ХОХОЛ

... шепни на мама, речи й „мале...”

ИША

Марш оттука, парцале!

ХОХОЛ

Кой ме вика
какво има...

ИША

Ах, не се научило
тъпото му чучело!

ХОХОЛ

Метнах си каквото имам,
татко ти сам тъй зави ме –
той така ме гизди зиме,
вихъра като завие
го е страх, го е страх
да не стане скреж и прах
неговият розов храст
– ах-ах-ах! ах-ах-ах! –
сам не бих се сетил аз!...

ИША

Ах, ти, дрипо от слама!
Вън! Навън! Да те няма!

ХОХОЛ

Кой ме вика
какво има...

* * *

⋮

АКТ II, СЦЕНА VII

ШУТЪТ

(*върви*)

ЖУРНАЛИСТЪТ

Кой след мен се влачи все?
Кой пред мен плете краката?

ШУТЪТ

(*вече седнал*)
Къща малка, бедна хата,
Полша, родá, дом, сълзи,
родни мъки, кал, мечти,
грехове, срам, крамоли –
тъй познато, че боли.

ЖУРНАЛИСТЪТ

Кой сте, моля?

ШУТЪТ

Аз съм шутът.

ЖУРНАЛИСТЪТ

(познава го)

Станчик! Ти?! Великият!

ШУТЪТ

Велик – нали? – под шутовската маска,
велик, нали? – че вече е отвъде,
сред вас сега – я, що шут се навъди –
да кряска смело.
Салве, фрателло!

ЖУРНАЛИСТЪТ

Падре, салве!

Откъм добрите шутове – оскъден
е днес денят, днес те се носят в сиво,
народната идея гасне,
една след друга гаснат запалените свещи,
втъкнати в пръстите на воини-мъртъвци,
припламват в алено пред края,
стопиха се те до основа, изгоря фитила
и ето че подпалиха ръцете,
ръцете им горят, пламтят,
магьосани да сочат една цел –
служението на народа –
за нея нам цял полк от шутове е нужен,
пламтят герои – ратници на кладата на мъките,
сами на болката си те се смеят,
гаснат свещиците на сваят народна,
грозни бесове вилнеят!
Кураж да вдъхнеш на очакващо сърце
със смях и подигравка, със сарказъм,
сърцето унижено в робска казън,
което дава вкус на нашта кръв.

ШУТЪТ

Но все пак предпочитате да спите –

ЖУРНАЛИСТЪТ

О, да, единствено това!

Приспивам си душата и огласям:

братя, слушайте да ви побая:

все е тая, все е тая,

тихо, кротко, съвестта приспана –
няма нищо... нищо няма...

Добро и зло – в едно живеят.

Страшни бесове вилнеят!

Каква ни е залюляла –

надалееч от идеала,

надалечко, на спокойно,
всичкото, що бе достойно,
от векове всичко красно
безвъзвратно е угасло:
само лаф за величаво...

* * *

ШУТЪТ:

Браво,
във сълзи сте, мой драги, цял
и сърцето и душата – изгорени,
но пък следва от речта ви,
че сте... тъй де – в добро здраве,
утре ще сте в настроение.

* * *

ЖУРНАЛИСТЪТ

Фатум ни води през мъгливи неведения:

А на кръстопътищата – ти:
Злият дух, на злото гения,
ти крила разперил си над мене,
в шутовство побратимени,
в кръвно родство дълго време –
душата ми стана труп,
просна я като мъртвец,
и за мен плетеш венец.
Мирише на гроб.

ШУТЪТ

На ти кадуцей полски –
управлявай – хайде, хоп!
Размътì водата с него,
бъркай мътния въртоп!

ЖУРНАЛИСТЪТ

Не опитвам нищо ново –
аз съм вече чужденец,
имах някога сърце,
ти го похити с отрова,
път не виждам, ни посока,
не виждам и Бога!

* * *

АКТ II, СЦЕНА X

ПРОСЯК

Пане кмете!

ЧЕПЕЦ

Тю де, тук намерил, бе! Е-тука, è-те?!

ПРОСЯК

Шшт, внимавайте и се пазете,
сред селяците е смут,
сякаш нещо се захваща –
за бравди си говорят наште...

ЧЕПЕЦ

Що Бог е рекъл да ни даде, да ще.

ПРОСЯК

Яшко, яхнал коня буен,
хлопаше по всички порти –
тъй че всякой да го чуе.

ЧЕПЕЦ

Спал ли съм? Къде съм бил?

ПРОСЯК

Ами... бяхте се напил.

АКТ II, СЦЕНА XXI

РАХЕЛ

Магическа, вълшебна мощ,
и този вятър!
Сили напираси и непонятни.

ПОЕТЪТ:

От родните Татри
до мен долита дъх от стародавност, от славно време.
Искам крила!
Над тази каменна гора, над този лес от кремък
да полетя аз, лекокрилия...

РАХЕЛ

Нагоре към върха!

ПОЕТЪТ
Валкирия!

РАХЕЛ
Виденията днес,
след тази нощ безсънна,
ще са вълшебство,
очите ни, бездънни,
се пълнят с образи
незаличими...

ПОЕТЪТ
Да гледаме! И да мълчиме!
* * *

АКТ III, СЦЕНА II

ПОЕТЪТ
Той е пиан!

СТОПАНИНЪТ
Обичайно:
носи истият поляк
на сабя и водка пуста
– ма заспива, скапаняк –

НОС
... водка пуста, и на фуста.
Ама не, не, има още, има още,
друго има, ми се струва –
нещо вътре върти, гложди,
и какво ще е туй чудо?
Вино, водка – не, не, друго,
и какво ли ще е то? –
нещо друго, нещо по-?
Главното е – меч в ръка, меч и сеч!

СТОПАНИНЪТ
Меч и сеч! Да, меч в ръка. Главното е меч в ръка!

ПОЕТЪТ
Как така? Странно, странно, как така?
Я, сложете го да спи.

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ
Дърпа се, бе, упорит е.

НОС

Аз се виждам сред горите,
а лесът край мене бяга, тече сякаш е река...

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

Да не би да ти се гади?

НОС

Гади ми се, гадно, гадно,
всичко ми опротивя,
на сърцето ми е хладно
ангела ми отлетя,
мяркам само лес и вихър,
лес – тече като река,
дървесата скачат, рипат,
всичко скача – рип-рип ихаа! Ха-така – па па-така!

БУЛКАТА

Пиян-залян.

ПОЕТЪТ

Как така, странно, странно, как така...

СТОПАНИНЪТ

Всичко винаги е странно,
винаги е интересно.

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

Диригента на душата
как вика ù дирижира,
сърдечни тонове – гама висока, ниска...

ПОЕТЪТ

Тихо, вижте, нещо иска.

НОС

Вино! Съхне ми устата.

ПОЕТЪТ

На ти, ето!

НОС

(към Поета)

Да, дааа, знам: евива л`арте!
Живота ни – бити карти,
във култ – Бакхус и Астарте,
фатум, съд, присъда – щрак! –
перманентно гол тумбак.

Бъдна висша цел – ега!
Живот тука и сега,
Бонапарт е знаел как.

СТОПАНИНЪТ
(от мястото си)
Лелеее, че си се насмукал,
само втори ден от трите,
а как си събрал очите.

НОС
Искам да потъна тука,
да изчезна, да се слея,
в тълпата топя главата и водата е над нея,
в тоя здрав свят да живея
без сант индивидуалност,
искам да ми е нормално,
но природата душата
пак разпъва и разпява,
исках да съм скрит и равен,
но на пръв план се явявам,
дъша! И сърце надушвам...

ПОЕТЪТ
Ами, да, сърцето – болно,
защо пиеш?

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ
Да, опасно,
лудост, да го наречеме.

СТОПАНИНЪТ
(мърморейки)
То и туй едно мъчение:
отвътре да ти е празно...

НОС
Пия, пия аз, понеже
като пия, вътре реже,
сърце чувствам там, а вънка
виждам рязко, нюхам тънко,
нещо наше, полско мънкам...
лес се люшка, мете вихър,
рип-рип-иха, рип-рип-иха...
И Шопен да беше тук,
щеш да ходи кьор-кютюк,
рип-рип-уха! рип-рип-уха!
Гора ечи, вятър духа.

ПОЕТЪТ

Легни си сега, наспи се,
после пак върви на танц.

НОС

Танц въртях със моравянка,
дето никой не я кани,
поканих я – дожала ми –
тя селячка, а аз – пан,
но ще дремна, нека чака.

СТОПАНИНЪТ

(сънен)

... сън – сън, нека чака там,
път далечен и в сумрака
язди знатен пан насам.

ПОЕТЪТ

(към брат си)

- - - нещо ми се мерзелее...

СТОПАНИНЪТ

То и мене ми се спи.

СТОПАНКАТА

(към мъжа си)

Върви лягай, постлах вече.

СТОПАНИНЪТ

Тоя стол е по-приятен.

(към Носа)

Айде, лека нощ, приятел,
малко верни останахте,
понятно и неприятно.

НОС

(ляга на дивана; към Младоженеца)

Моравянката целувах,
а държах в ръка бутилка,
а бутилката се килка
и от нея вино капе,
ех, така да се зяноса!
То аман от тия тапи,
да издърпам корка – бре!
А пък той взе че потъна до сами-самото дъно,
викам си – веднъж се мре!
Ще го тегля аз със косъм
от моята моравянка,
тя за чашки се офлянка,

пък то, как така станало –
цокнал съм шишето – цяло,
че... и косъма изпих!
И тъй се възпламених,
че подхванах я полечка –
цунки-гунки, и – тамън...
Но не щеш ли – нова пречка –
плюснах, рухнах като пън.

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ
За друг път си знай урока –
първо гушкай, после цокай,
ей!

ПОЕТЪТ
Одъртей, след туй живеј!
СТОПАНКАТА
А вървете – да поспят, да им дойде малко ум.

НОС
... тум-турум-тум, тум-тум-тум...

БУЛКАТА
Мани, мани, те – пияни!

ПОЕТЪТ
Души в странно състояние.

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ
Не знаеме ние даже
и половина от това, дето в нас има влияние...

ПОЕТЪТ
Насън човек броди, броди,
но защо, как и къде?
Там е страшно, тук е зле.
Всеки ден над това мисля,
все умувам как сънувам,
докога и докога?

НОС
Как сънувам, все умувам, то е важно,
щом поспя, ще се изкажа –
много ми се спи сега,
точно върху тази тема
най-хубаво спя.

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

Целия е вир-вода...

ПОЕТЪТ

Да му сложим нова риза, веднага.

НОС

Вечно-вечно обновление...

– и безкрайност, ееей-без край –

лей, девойко, вино, дай,

ний ще се стопим в безкрая,

други ще ни заменят...

СТОПАНИНЪТ

Да се махнат един път!

Ха, вървете, ха натам,

искам да остана сам.

НОС

... други ще ни заменят...

Навън!, хайде – къш-къш! – чуш!

après nous le déluge.

*(Нос заспива на канапето, Стопанинът на стола и креслата
и така остават двамата, спящи)*

АКТ III, СЦЕНА III

ЧЕПЕЦ

Взе парите, ма не свириш.

Свири ми, бе, диване!

МУЗИКАНТ

Не пречете, ваша милост,

трябва ви спане.

И други да играят искат, не вий само.

ЧЕПЕЦ

Свирете бе мааму!

Тоя ще ме поучаа! –

ма земáхте, като даах!

Свирете ми, маскари!

Кат си зел пари – свири.

Ше свирите или не?

МУЗИКАНТ

Не пречете, ваша милост,
трябва ви спане,
други искат, не вий само.

ЧЕПЕЦ

Свирете бе, мааму!

МУЗИКАНТ

Дадохте ни малка плата –
изсвирихме си парата,
други чакат, не вий само.

ЧЕПЕЦ

Свирете бе мааму!

АКТ III, СЦЕНА IV

ЧЕПЕЦ

... никаква свирня не чух!

ЖЕНАТА НА ЧЕПЕЦ

Хай, омай ги, бе –
зевзеци – цигу-мигу – залисия.
Ха, завръщай.

ЧЕПЕЦ

Стой назад! – ша ги пребия!

ЖЕНАТА НА ЧЕПЕЦ

Не ща пиянска олелия.

ЧЕПЕЦ

Трай, ма, жено, аз не пия!
Айде бегай, друм във къщи!
Силничка ми е ръката,
първом с добро, после млатя.
Та, свирачи, начи, аз свирня не чух!

ЖЕНАТА НА ЧЕПЕЦ

Ох, ква стана?!... люх, люх, люх...

ЧЕПЕЦ

Де, кютек, ша ги захваштам!

ЖЕНАТА НА ЧЕПЕЦ

Хай, оспай ги, бе! Люх, люх!

ЧЕПЕЦ

Кучи синове, ах, вашта...

Със добро – свирня не чух.

АКТ III, СЦЕНА V

ЖЕНАТА НА ЧЕПЕЦ

Твоя спи ли?

СТОПАНКАТА

Моя спи.

ЖЕНАТА НА ЧЕПЕЦ

То и сватбата й ина беля!

СТОПАНКАТА

Амчи млади – да са радват,
чи и ний биля.

ЖЕНАТА НА ЧЕПЕЦ

Туй му е то на човека –
докат е млад, да лудува,
после да си не хортува:
туй упущих-на, унуй упущих-на.

СТОПАНКАТА

Тъй, тъй, пущина, тъй, тъй, пущина...

ЖЕНАТА НА ЧЕПЕЦ

Ама хубуу ше мине,
а пък градските пък, олеее...
Гледа-гледа и са прозине,
недоспали ли са, що ли?
Зява, зява, ма не тръга...
– маа, харесва им на тия,
надодоле – глей! – сюрля.

СТОПАНКАТА

Малко джангър у таз мъка.

* * *

АКТ III, СЦЕНА VI

РАХЕЛ

Ах, господине, добър е този час,
в който падам в ваша власт,
и тази моя преданост към вас,
и мимолетността, в която
и вие се държите настрана,
и аз не правя стъпка – все така свенлива...

ПОЕТЪТ

И това ви отива –
права, неподвижна, наред тоя ветрен екот.

РАХЕЛ

И тоя устрем, и гласове... и гласове отвсякъде и... шепот,
и тази музика,
близка до мене и
тези странни във градината явления,
и че всичко така преминава,
че ще се разминем,
че ще се забравим,
тоест господинът ще забрави
и докато Рахел се опомни,
ще е мечтала за какво? – за спомени,
и ще бъде, може би, унила.

ПОЕТЪТ

Ще сте благодарна, мила,
че мисълта ви плътно заета е била,
и нали сме наясно –
тъгата е в естетиката на Прекрасното,
казано накъсо.

РАХЕЛ

А ако тази струна изведнъж се скъса –
и засвири моята печал?

ПОЕТЪТ

Тогава наметнете тоя шал,
в градината се изправете като Полихимния
и помислете – за модната линия,
с кой тоалет да идете на бал
или в салон концертен някой –
а там – там ще се срещнем.

РАХЕЛ

А тази жал, душевна жал,
и върху чёлото ми – белега на бурята?

ПОЕТЪТ

За тази цел си имаме литературата –
това ще влезе във изкуството,
не зная още точно в каква форма – но ще стане:
сонет, лиричен къс или повествование.

РАХЕЛ

А моята мелодия
в сърцето, тази почти-любов
към вас, отдадена, и искрена, и тиха...

ПОЕТЪТ

Ще бъде искрено предадена –
във стѝха.

АКТ III, СЦЕНА VII

ХАНЕЧКА

Братко, ах, какво местенце!
Как обичам да танцувам!

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

Радвам се за теб, цветенце!

ХАНЕЧКА

Аз пък, като литнах в танца –
в кръг въртене, в кръг въртене –
дойде ми да разцелувам
момъка до мене.

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

Ей, детенце!

ХАНЕЧКА

А пък вашите целувки – те не са
като на деца.

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

Слушай..., поетичните сърца...
поетите са..., при тях може.
Приема се другояче...

ХАНЕЧКА

Все едно не съм го чула, както и да е, обаче аз на воля ще лудувам и ще се наскачам! – тука местните са мили за общуване.

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

Хубаво.
Но никакво целуване!

ХАНЕЧКА

Що? Целувката не е нещо опасно.

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

Тук момците със това не са наясно...

ХАНЕЧКА

Стига, братко! Вече – не съм ти детенце!

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

Умната, цветенце!

АКТ III, СЦЕНА VIII

МАРИНА

Зад гърба си чух, като стоях до цигуларя,
как там някой разговаря –
говореха за Полша селяците,
говореха разумно, искрено,
че трябва вече да му търсиме колая,
че трябва да се свързват двата края,
че повече така не може,
и знаете ли, стори ми се истина –
говореха разумно, искрено.

ПОЕТЪТ

И че ако се стигне до...о, то тогава...

МАРИНА

Ама... кога! –

АКТ III, СЦЕНА XII

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

Ти обичаш ли ме? Ягна?!

БУЛКАТА

Иии, де...ух, де...

Ти все туй, не знайш ли друго?

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

Сърцето ми бие лудо,

главата бучи – ще избухне.

Моя ли си, Ягна, моя?

БУЛКАТА

Твоя съм, де, твоя, твоя,

кое ти е толкоз чудно,

че все туй ти на устата?

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

А твоето сърце златно –

на жена и дете мило,

как страстта ми да отгатне –

в сватбеното си гиздило

с панделките от коприна,

с везаната пъстра риза,

като кукла на витрина

от пазара в Сукеннице,

мъниста, корсет, гerdани,

край главата ти увити плитки като клас пшеница,

от лицето ти – сияние! –

и това е мое, мое!

Светлината ме опива...

БУЛКАТА

Обущата ми убиват!

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

Че събуй ги, моя скъпа!

БУЛКАТА

Булка...! босо да пристъпя!?

МЛАДОЖЕНЕЦЪТ

Не се мъчи, щом ти стягат, за какво са!

Играй боса –

нека танца не те пуца!

БУЛКАТА

Нимой! – булка без обуца!...

АКТ III, СЦЕНА XV

* * *

МАРИША

Сватбарките все по-бледи, като болни –
уморени, а да се въртят не спират –
в кръг въртене, в кръг въртене...
и доволни –

БАЩАТА

А, иди да потанцуваш,
да ти поразсее –

МАРИША

Само гледам... да се гледа, да се гледа...

БАЩАТА

А ти плачеш?

МАРИША

Пред очите мержелее,
всичко виждам все по-бледо.

⋮